
KAARI UTRIO
ILKEÄT SISARPUOLET
TAMMI

KAARI UTRIO

ILKEÄT SISARPUOLET

TAMMI
HELSINKI

Sivulla 82 Byronin säkeet (Childe Harold's Pilgrimage, 1812) on suomentanut Yrjö Jylhä.

1. painos

© Kaari Utrio ja Tammi 2007

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-9072-0

Painettu EU:ssa 2027

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

KIRJAN HENKILÖT

PORISSA

Frans Fredrik Wallenstråle, kapteeni ja kauppias

Maria Wallenstråle, omaa sukua de Carnall, vapaaherratar, kapteenin vaimo

Charlotta, kapteenin tytär

Maria Wilhelmina, kapteenin tytär

Carl Constantin de Carnall, vapaaherra, kapteenin appi

Magdalena Wilhelmina Mellin, todellinen valtioneuvoksetar, kapteenin käly

Emilia Dalman, kappalaisen tytär, kotiopettajatar

Laurent Winter, kirjanpainaja

Carl Fredrik Johnsson, Porin triviaalikoulun vanha rehtori

Elias Ekbom, kappalainen, Porin Pipliaseuran sihteeri

Carl Eneskiöld, hovioikeuden auskultantti

TURUSSA

Matilda Dalman, kappalaisen tytär, koulumamselli

Mamma Puls, professorinleski, koulun johtajatar

Johan Ludvig Runeberg, pohjalainen maisteri

Fredrika Tengström, arkkipiispan sukulaismamselli

Johan Wilhelm Snellman, pohjalainen ylioppilas

Johan Christoffer Frenckell, maisteri, Akatemian kirjanpainaja

Immanuel Ilmoni, Akatemian anatomian prosektori

Catharina Dalman, Emilian ja Matildan äiti, toisissa naimisissa kauppaneuvoksetar Boström

Beata Boström, kauppaneuvoksen tytär, Emilian ja Matildan sisarpuoli

HELSINGIN PITÄJÄN GRANBACKASSA

Gustaf af Holmeén, Granbackan vanha luutnantti

Adelina af Holmeén, hänen vaimonsa,
Granbackan armo

Caspar af Holmeén, edellisten poika,
kamarikirjuri

Wilhelmina ja Gustafva, edellisten tyttäret

HELSINGISSÄ

Carl Henrik de Carnall, rikas vanha kapteeni

Enok Jansson, kamaripalvelija

Wilhelm Holm, kauppias, kauppaneuvoksetar
Boströmin veli

Olga Nikolajevna, venäläinen rakastajatar

Brita Colander, talousmatami

Anders Häck, kuski

Henrik ja Carolina Borgström, kauppiaspariskunta

Richard Denny, kirjaltaja

Bodberg, oppipoika

Axel Gustaf Mellin, todellinen valtioneuvos

I

1

”Kaikista Pohjolan kaupungeista Pori muistuttaa eniten Venetsiaa.”

Emilia Dalman nojautui taaksepäin ja tarkasteli lausetta. Se ei ollut huono, mutta tuntui hieman löysältä. Emilia nipristi nenäänsä, kastoi kynänterän kapteeni Wallenstrålen hopeiseen mustepulloon ja yritti uudestaan.

”Kaikista kaupungeista juuri Pori muistuttaa eniten Venetsiaa.” Näin lause kuulosti paremmalta.

Emilia ei tosin ollut koskaan nähnyt Venetsiaa kaikista kaupungeista puhumattakaan. Mutta oli hän toki lukenut kuvauksia Adrianmeren helmestä, ja Turussa rouva Salmbergin mamsellikoulun seinällä riippui huumaavanvärinen kuva, jossa Venetsian rantapalatsit hehkuivat Välimeren helteessä. Taulu oli rouva Salmbergin itsensä aikanaan Lontoossa maalaama jäljennös kuuluisan Canaletton työstä. Emilia tiesi kyllä, että Venetsiaa huuhtoi meri eikä joki, mutta rakennuksia lipova vesi muistutti melko tarkasti Kokemäenjokea, jos laski pois ylisen Satakunnan savimaista lionneen harmauden.

”Mahtava Kokemäenjoki soljuu viljavien maiden halki levollisena kuin…”

Kuin mikä? Emilialla ei ollut kokemusta muusta kuin Aurajoesta sellaisena kuin se mateli laaksossaan

Prunkkalan kappalaisen talon alapuolella tai kuljetti veneitä Turun sillan alta. Tähän tarvittiin kyllin jykevä vertaus tekemään oikeutta mahtivirralle.

– Rein, Ems, Weser, Elbe, Oder, Veiksel, Pregel, Memel pohjoiseen.

Saksan jokien nimet soivat loitsuna Emilian mielessä.

– Iller, Lech, Isar, Inn
fliessen nach der Donau hin.
Altmühl, Naab und Regen
kommen ihr entgegen.

Satakunnan valtasuonta tuskin saattoi verrata vireästä juoksustaan kuuluun Tonavaan. Kokemäenjoen koskетkin tuntuivat vähäisiltä Tonavan koskien rinnalla – Rautaportti kuulosti ehdottomasti hurjemmalta kuin Lammaistenkoski. Paras valita varma ratkaisu.

”Levollisena kuin Jordanvirta soljuu Kokemäenjoki halki Ylä-Satakunnan viljavien tasankojen.”

– Suorastaan ylevää, Emilia ihaili aikaansaannostaan.

Uskaltaisiko yrittää vielä yhtä lausetta? Oliko oman kuvauksen kirjoittaminen ajan varastamista?

Emilia silmäili ympärilleen kapteeni Wallenstrålen työhuoneessa. Se oli vaatimaton, askeettinen kuten kapteeni itse. Paperit lepäsivät hyllyillä järjestyksessä, kirjat ja kansiot rivissä ja suorina kuin sotilaat. Tiukkaa asiallisuutta rikkoi kirkkaasti väritetty painokuva seinällä kahden ikkunan välissä. Makeansiniseen viittaan pukeutunut Jeesus siunasi pulleita elukoita, jotka muistuttivat enemmän possuja kuin lampaita. Nurkassa seisoi huoneen ainoa ylellisyys, kapteenin piipputeline pitkine koristeellisine piippuineen.

Työhuoneen ikkunoista näkyi pölyinen ajotie. Se kaarsi kartanon edestä oikealle rantaan Lyttylän laivanveistämölle. Tietä reunustivat jättimäiset lehmukset, jotka periytyivät kaukaa kartanon sankariajoilta. Vanhimmat puut oli istuttanut Venäjän vankeudessa syntynyt ja isonvihan jälkeen sieltä palannut Lyttylän majuri melkein sata vuotta sitten.

Kirjoituspöydällä odotti kapteenin muistiinpanolista, joka Emilian piti kirjoittaa puhtaaksi. Luettelo käsitti kymmeniä nimiä ja numeroita, kaikki ne Pomarkun, Ahlaisten ja Noormarkun talonpojat, jotka olivat luvanneet toimittaa kapteenille valmiiksi sahattuja lautoja Lyttylän varviin. Eikä siinä kyllin; kapteenilla itsellään oli sata miestä metsissä aina Karviassa ja Kankaanpäässä asti sahaamassa käsin lankkuja laivanveistämön ja viennin tarpeisiin. Listan kirjoittamisessa ei saanut tehdä virheitä. Kapteeni oli tarkka mies ja erityisen tiukka sen suhteen, että jokainen toimitti mitä hänen kuului toimittaa.

Kapteeni luotti Emilian täsmällisyyteen ja oli sanonut sen moneen kertaan väelleen: mamselli Dalmanin papereissa tolttimäärät aina vastasivat kapteenin itsensä muistiin merkitsemiä. Emilia oli kiitoksista hyvillään, koska kunnioitti kapteenia. Mutta talttumaton pikku kapinallinen hänen sisällään kuiskaili hävyttömästi.

– Työstä voisi maksaa muutakin kuin kauniita sanoja.

Kapteenin päähän ei ikinä juolahtanut palkan maksaminen sukulaismamsellille, joka sentään asui ja söi Lyttylässä armollisen rouvan suojassa kuin kartanon oma lapsi. Niinpä Emilia otti itse palkkansa, käytti kapteenin mustetta ja kynänteriä. Kapteenin paperiin hän ei kuitenkaan uskaltanut koskea. Sen olisi pian huomannut

kirjanpitäjä Hagnér, jonka tehtävä oli säännöllisesti laskea paperiarkit.

Emilia kirjoitti mietteitään tyhjään kirjaan, jonka kansissa loimotti punakeltainen marmorointi. Kirja oli lahja Matilda-siskolta viime jouluna Turussa.

– Kannet näyttävät räikeiltä, Matilda oli pahoitellut. – Mutta kirjansitoja myi kirjan halvalla juuri rumien kansien vuoksi.

– Köyhän pitää kiittää rumastakin.

Tunnelma Mamma Pulsin talossa Turun Kirkkokorttelissa oli tädin ponnistuksista huolimatta ollut alakuloinen. Ensimmäinen joulu ilman äitiä suretti sisaruksia. Emilia yritti ajatella, että Maman nautti elämästään Tukholmassa, mutta kirjoitti kuitenkin upouuteen kirjaansa tarinan kahdesta hylätystä pienokaisesta, jotka menehtyivät hankeen jouluyönä. Emiliaa ja Matildaa ei tosin voinut pitää pienokaisina, pikemminkin ikäneitoina, mutta Emilia sai julmaa lohtua lapsiraukkojen viimeisistä rukouksista.

Porinkuvauksen kolmannessa lauseessa pitäisi kertoa kuinka Kokemäenjoki saavutti Porin kaupungin ja kuinka se vei porilaisen kauppatavaran kauas Reposaareen lastattavaksi laivanruumaan matkalle kaukaisiin maihin. Sillä tavalla tarina punoisi yhteyden joen latvoilta aina Englantiin ja Välimerelle asti.

Kapteeni Wallenstrålen laivat purjehtivat Lontooseen ja Marseilleen. Fregatti Orion saattoi kuljettaa Nakkilassa sahatun lankun ranskalaisen runoilijan pöytälaudaksi. Emiliaa huimasi meren suurenmoinen ääretömyys. Kuinka mielellään hän matkaisi ihan mihin tahansa, vaikka edes Danzigiin. Mutta vapaaherratar Wallenstråle, Lyttylän kapteenin vaimo ja Emilian täti, tuli huonovointiseksi jo laivan nähdessään.

– Jos ihminen olisi tarkoitettu merenelävälksi, meillä olisi evät ja kidukset, vapaaherratar valitti matkalla Tukholmasta Poriin.

Emilia kumartui paperin yli. Ihmeellistä, että hän oli saanut kirjoittaa kokonaista kaksi lausetta ilman että joku keskeytti.

”Kokemäenjoen suisto vauraine kylineen tuo mieleen Niilin deltan. Niin kuin Aleksandria loistaa Niilin timanttina, siten Pori kruunaa Kokemäenjoen.”

Emilia huokasi tyytyväisenä. Venetsia ja Aleksandria. Timantteja ja kruunuja.

– Emilia!

Kirja nopeasti kiinni ja piiloon paperien alle – toivottavasti muste ei tuhraantunut. Emilia veti eteensä kapteenin muistiinpanot ja tutki niitä keskittyneesti.

– Johan Olsson, Piettijärvi, Hvittisbofjärd…

Mikä olikaan tuntemattoman Johan Olssonin lankkumäärä? Kapteeni kirjoitti selvästi, mutta joutui usein tekemään merkintänsä ulkona sateessa ja tuulessa.

– Kaksi kuormaa, Emilia tulkitsi puoliääneen. – Kaksikymmentäneljä lankkua eli kaksi tolttia.

Emilia teki merkinnät sarakkeisiin. Kapteeni oli teroittanut hänelle, että parhaallakin talvikelillä hevonen pystyi kiskomaan korkeintaan yhden toltin verran, kaksitoista lautaa, useimmiten vähemmän. Silloin talonpojan piti tehdä yhden toltin edestä kaksi tai jopa neljä matkaa, mutta kapteeni ei maksanut matkoista vaan lankuista.

– Rouva äiti kysyy sinua. Nyt heti. Tule.

Käsky kuului työhuoneen viereisestä eteisestä, Wilhelmina Wallenstrålen pelokas, hieman vinkuva ääni. Tyttö kurkisti työhuoneen ovesta, sievä kolmetoistavuotias, joka varoi katsomasta aikuisia silmiin, istui

tuolin reunalla ja kätkeytyi huoneen nurkkaan jos vain mahdollista. Tuollainen Emiliastakin olisi tullut ilman Papan kasvatusta. Matildasta ei tietenkään; mikään ei pystynyt lannistamaan Matildaa.

– Förmaakiin. Etusormessasi on mustetahra.

Emilia pisti kiireesti sormen suuhunsa ja nirhasi musteen pois.

– Onko vihainen?

– Ei kai. Mäkelä toi postin. Siinä tuli kirje sinulle.

Emilia niiasi kerran förmaakin ovella ja toisen kerran vapaaherrattaren edessä. Pian Wallenstrålen perheeseen tultuaan Emilia oli ymmärtänyt, että talon rouvaa piti lakkaamatta tyynnytellä, imarrella ja rauhoitella, jos halusi viettää lainkaan siedettävää elämää köyhänä seuranaisena upporikkaan aatelisporvarin perheessä.

– Tante kutsui.

Sukulaisuuden vuoksi, niin kaukainen ja epämääräinen kuin se olikin, vapaaherratar salli Emilian nimittää häntä tädiksi, mutta tietenkin ranskaksi: ma tante. Emilia ymmärsi suosionosoituksen arvon; vapaaherrattaren omat lapset saivat puhutella äitiään Mamaniksi, mutta muille piti puhua rouva äidistä, Madame ma mère. Vapaaherratar käytti lasten ja nuorten kanssa aina ranskan kieltä. Aviomies vaati häntä puhumaan ruotsia ainakin uskonnollisten asioiden yhteydessä, sillä lasten tuli omaksua kristinoppi äidinkielellään. Kapteeni oli ruotsalainen, itse valtakunnasta kotoisin, eikä hän ajatellut muuta äidinkieltä olevankaan.

Mutta Emilia oli kuullut vapaaherrattaren toruvan Lyttylän palvelusväkeä suomeksi. Rouva oli syntynyt Vesilahden Kauvon kapteenin puustellissa ja osasi

rahvaan kieltä sen verran kuin kuka tahansa Suomen puolella kasvanut, kuten Emilia itsekin.

– Istu, Emilia. Suupielessäsi on mustetahra. En ymmärrä, miksi hyvin kasvatettu nuori nainen viettää päivänsä mustetolpon ääressä. Klaveeri tarvitsee sinua enemmän kuin mustepullo. Ja sinä tarvitset klaveeria. Soitat kurjasti.

Emilia ei viitsinyt selittää, että hänen oli toteltava kapteenin käskyjä, vaikka ne oli naamioitu ystävällisiksi pyynnöiksi. Se oli sitä paitsi vain puolitotuus. Ilman konttoritehtäviäkin Emilia olisi mielellään istunut Lyttylän työhuoneessa kirjoittamassa omia tarinoitaan.

Lyttylän kartanon förmaakiin – tai salonkiin, kuten vapaaherratar halusi huonetta nimitettävän – käytiin suoraan eteishallista. Oikealle jäivät ruokahuone, kyökki ja kyökinporstua, vasemmalle rouvan budoaari ja sen taakse makuuhuone. Förmaakin empirekalustuksen mahonki ja kulta hivelivät silmää. Kalusto oli vapaaherrattaren toissavuotinen hankinta. Kapteeni Wallenstråle, säästäväinen mies, ei kieltänyt vaimolta juuri mitään sellaista, jota vaimo jaksoi muutaman vuoden pyydellä; oli kai aikojen kuluessa ymmärtänyt, että vaimo kuitenkin lopulta sai mitä halusi, koska jaksoi jankuttaa kauemmin kuin kapteeni vastustaa.

– Minulla ei ole lainkaan sävelkorvaa, Emilia sanoi anteeksipyytävästi. Oli helppo pahoitella sellaista, mitä ei voinut muuttaa.

Vapaaherratar muistutti kevätesikkoa istuessaan sohvalla keltaisessa musliinileningissä harteillaan heleänvihreä sarsenettihuivi. Rouvan kesäpuvusto oli saapunut Ranskasta Orion-laivan ruumassa Reposaareen heti vesien auettua. Liinakääreestä puretut luomukset

herättivät sekä ihastusta että ällistystä. Vyötärö, joka vuosikymmenet oli sijainnut aivan rinnan alla, valui yhä alemmaksi, ranskalaiset olivat keksineet kovettaa hameen helman tukikankaalla ja levittää puvun hihat valtaviksi palloiksi.

– Lampaanlapahihat, vapaaherratar oli sanonut tietävästi. – Korostavat kauniita olkapäitä.

Muutama vanha armo oli kaivannut vanhaa keisarillista muotia, joka pitkine linjoineen näytti yksinkertaiselta ja tyylikkäältä, mutta nuoriso ihaili leveitä hihoja, kapeaa uumaa ja aaltoilevaa helmaa. Joku marisi korsetin paluuta, olihan ilman sitä selvitty sentään pari vuosikymmentä. Valittaja sai kuulla olevansa napoleoninaikainen muinaisjäänne, ja siihen mutina loppui. Ranskalaisvalloittajan hahmolla peloteltiin pikkulapsia yhä, vaikka keisarin kuolemasta oli jo kuusi vuotta.

– Klaveeria soitetaan sormilla, ei korvilla. Tarvitaan vain ahkeraa harjoittelua, vapaaherratar ilmoitti.

Emilia painoi päänsä. Hän istuutui keltaraitaisella kankaalla päällystetylle jakkaralle. Selän taakse jäi tummanruskea kaakeliuuni. Uunin vieressä seinää vasten seisoi upea keltaruskearaidallinen mahonkisohva, jonka käsinojat hehkuivat kullattuina leijonankäpälinä. Emilia ei ollut kertaakaan istunut sohvalla. Se kunnia kuului vapaaherrattarelle ja hänen vanhimmalle tyttärelleen Charlottalle. Sohvan tuolla puolen komeili salongin ylpeys, puoliympyrän muotoinen empiretuoli, kapteeni Wallenstrålen istuin. Se seisoi tyhjänä nyt, kun kapteeni oli purjehtinut Poriin asioitaan hoitamaan.

Tummaa vaikutelmaa pehmensivät valkoiset ikkunaverhot. Ne liikahtelivat lempeästi avoimen ikkunan edessä ja tuottivat olemassaololollaan tyydytystä Emilialle.

Hän oli päärmännyt ne keväällä ja saattoi nyt iloita siitä, että oli saanut aikaan jotakin kaunista. Pikkulintujen liverrys yhtyi verhojen kepeään kahinaan ja synnytti aivan omanlaisensa kesäntunnun. Ikkunasta kantautui sisään alkukesän vehreyden tuoksu, joka sekaantui förmaakissa viipyilevään kahvinhajuun.

Emilia näki oitis kirjeen. Se lepäsi mahonkipöydällä vahakukkalaitteen vieressä.

– Soitannollinen harjoittelu on sitäkin tärkeämpää, kun sinun pitäisi opettaa Wilhelminaa.

Emilia tunnisti käsialan, ja sydän värähti lämpimästi.

– Olen tyytymätön Wilhelminan esitykseen.

Emilia ei väittänyt vastaan. Häntä ei ollut palkattu musiikinopettajaksi eikä kieltenopettajaksi eikä tanssinopettajaksi eikä kirjuriksi. Häntä ei ollut palkattu lainkaan, hän asui Lyttylässä vapaaherrattaren vieraana ja teki ilmaiseksi kotiopettajattaren töitä. Mutta asiasta ei kannattanut huomauttaa. Mistä muualta hän olisi saanut ruoan eteensä ja katon päänsä päälle?

Vapaaherratar ei ollut huomaavinaan kirjettä, jonka oli ilmeisesti juuri lukenut.

– Fransin ja Paulin matematiikanopinnot sujuvat luvattoman hitaasti.

Emilian katse seuraili katon rajaa kiertävää ruskeakiehkuraista boordia. Wallenstrålen molemmat pikkupojat olivat piloille hemmoteltuja nahjuksia, joille kertotaulukin oli liikaa. Mutta ei siitäkään kannattanut pitää meteliä.

Emilian katse laskeutui ikkunoiden väliseen tilaan, jota nimitettiin sankariseinäksi, aivan kuten Lyttylän förmaakia juhlallisina hetkinä sanottiin sankarisalongiksi. Seinällä riippui kuusi pienehköä muotokuvaa, suuren

Pohjan sodan sinitakkisia sotureita kankipalmikkoineen. Taulut olivat Lyttylän edellisen omistajasuvun Eneskiöldien tarunomaisia esi-isiä. He olivat Narvan ja Poltavan taistelijoita, Isonkyrön kaatuneita, Venäjän vankeja, everstejä ja ratsumestareita.

Eneskiöldit veivät alkuperäiset maalaukset mukanaan Lyttylästä lähtiessään. Kartano joutui naimakaupan kautta vapaaherrattaren suvulle de Carnalleille, ja armollinen rouva teetti kuvista jäljennökset salongin seinälle.

Kapteeni Wallenstråle oli vasta toisen polven aatelinen. Suvun menneisyys oli kunniallinen, mutta ei loistava; sieltä löytyi piispaa, hovisaarnaajaa ja kanslianeuvosta. Sen sijaan armollisen rouvan, syntyjään vapaaherratar Catharina Maria Charlotta de Carnallin, takana häämötti neljä sotilassukupolvea. Vapaaherratar ei antanut kenenkään unohtaa, mikä teki miehestä todellisen aatelisen: ei ainakaan sulkakynä. Koska de Carnallien sotaurhoista ei muotokuvia ollut, vapaaherratar turvautui vieläkin sankarillisempaan Eneskiöldien sukuun. Kapteeni ei sanonut mitään – hän vähät välitti miekanheiluttajista, köyhää ja velkaista joukkoa.

– Kappalaisenleski Dalmanin kirje Emilialle, vapaaherratar nosti näkyville tiuhaan kirjoitetun paperin. Hänen ilmeensä oli kummastunut. Ankarista harjoituksista huolimatta Emilia ei osannut tulkita sitä. Suututtiko viesti armollista rouvaa, vai kenties ilahdutti?

Emilia ei uskaltanut ojentaa kättään. Vapaaherratar tietenkin luki kaikki Emilian saamat kirjeet, ja jos jokin kirjeessä ärsytti häntä, hän saattoi pitää sitä viikonkin omassa rasiassaan ennen kuin luovutti sen Emilialle. Matilda osasi harvoin kirjoittaa niin varovasti, että kirje kulki suoraan Emilian silmien eteen.

– Mitä Maman mahtaa kirjoittaa Tukholmasta? Emilia kysyi nöyrästi. – Onko äitirakas pysynyt terveenä?

Sitten hän huomasi neiti Charlotta Wallenstrålen ilmeen. Kapteenin vanhin tytär, kuolettavan ikävystynyt ja kiukkuinen siitä, ettei häntä jätetty ylhäisten ystävien luo Ruotsiin kesäksi, tarkasteli köyhää pikkuserkkua suorastaan uteliaasti. Jotakin oli siis tapahtunut.

– Kappalaisenleski Dalman on lähettänyt tämän kirjeen toukokuussa.

Odotettavissa oli jotakin epämiellyttävää, koska vapaaherratar käytti sukulaisnaisesta nimitystä kappalaisenleski sen sijaan että olisi sanonut ”Catharina-serkku” tai jopa ”rakas Catharina”.

– Tai ei kai hänen nimensä nyt enää ole Dalman, vapaaherratar rypisti otsaansa kuin tietämättä, ruvetako iloitsemaan vai paheksumaan. – Emilian äiti on mennyt naimisiin.

Emilia kallisti korvaa vaikka tiesi kuulleensa oikein.

– Naimisiin. Tukholmassa, vapaaherratar päätti suhtautua tietoon kuin hyvään uutiseen. – Miksi ei? Catharina-serkku on vielä nuori nainen, ja oikein sieväkin.

Kappalaisenleski Catharina Dalman oli muutaman vuoden vanhempi kuin vapaaherratar ja merkittävästi kauniimpi.

Emilia odotti. Hän tiesi, ettei kannattanut kiirehtiä, vaikka juuri kuultu tieto saattaisi muuttaa hänen elämänsä kokonaan. Joskus hän ihmetteli itsekseen, voisiko hänen asemansa muuttua vielä hankalammaksi. Toki hän oivalsi samalla, että mukava elämä sukulaiskartanossa oli parasta, mitä varaton orpo mamselli saattoi pyytää.

Emilian ja Matildan isä ja Mamanin aviomies, jumaluusopin tohtori ja Liedon Prunkkalan kappelin kappalainen Jacob Dalman, oli kuollut kolme vuotta sitten vatsavaivoihin. Kappalainen jätti jälkeensä typötyhjän pesän sekä lesken ja kaksi hyvin kasvatettua, kielitaitoista ja seurustelukykyistä pappilanmamsellia, molemmat eteviä taloudenhoitajia ja viehättävän näköisiä neitoja.

Tavan mukaan leski sai nauttia aviomiehen palkkaa ja asua kappalaisen pappilassa kaksi armovuotta, joiden ajaksi hän palkkasi armovuodensaarnaajan. Näiden kahden vuoden aikana joko lesken tai jommankumman tyttären piti naida armovuodensaarnaaja, joka siten saisi viran ja sen mukana huollettavakseen edeltäjänsä perheen.

Näin oli myös armovuodensaarnaaja Anders Gonander laskenut Prunkkalaan tullessaan: kolmesta aikuisesta naisesta edes yhden piti olla kyllin siedettävä kappalaisen emännäksi. Gonanderilla oli suorastaan valinnanvaraa – paitsi ettei sitten ollutkaan, kun yksikään koppavista naisihmisistä ei huolinut hänestä. Leski lähti ystävien luo Tukholmaan, vanhempi tytär sukulaisiin Poriin ja nuorempi opettajattareksi Turkuun.

Rakas Maman oli asunut Tukholmassa vuoden. Entisen isänmaan pääkaupungista oli nyt löytynyt uusi aviomies. Emilian piti iloita Mamanin puolesta. Pitikö hänen myös muuttaa Ruotsiin?

– Emilia sai sitten rikkaan isäpuolen, Charlotta-neidin ääni kuulosti happamelta.

Emilia suuttui äkkiä niin, että aivan kylmeni kauttaaltaan.

Kuinka sietämätön hänen asemansa olikaan, kun pöyhkeä tytöntylsimys tiesi isäpuolesta ennen kuin hän

itse! He olivat täällä tutkineet Mamanin kirjettä, vapaaherratar ja hänen tyttärensä yhdessä, eikä Emilia voinut asialle mitään. Vapaaherratar oli äidin sijainen, ja äidillä oli luonnollisesti ei vain oikeus, vaan myös velvollisuus valvoa tyttären kirjeenvaihtoa. Vapaaherratar luki tietenkin myös jokaisen kirjeen, jonka Charlotta lähetti ja vastaanotti.

Vapaaherratar ilmeisesti huomasi Emilian mielenkuohun ja ymmärsi Charlottan tahdittomuuden. Ääni värisi anteeksipyytävänä.

– Emilia… suurenmoinen uutinen! Olen kovin onnellinen puolestasi. Ja niin on Charlottakin.

Charlotta ei näyttänyt erityisen onnelliselta. Emilia ei hänestä välittänyt, mutta heltyi jälleen kerran vapaaherrattaren hermostuksen edessä. Tosiasiassa hän, koditon köyhimys, sääli tante Wallenstrålea. Noormarkun kartanon hemmoteltu, ylellisyyteen tottunut tytär oli naitettu paljon itseään vanhemmalle miehelle, jolle tärkeitä olivat vain uskonto ja kauppa. Maria de Carnall oli tuonut avioliittoon valtavat myötäjäiset, mutta joutui silti kerjäämään kotiinsa jokaista kynttilänjalkaa ja tyynynpäällistä.

Emilian myötätuntoa ei vähentänyt armollisen rouvan oikullisuus eivätkä kyynelistä kikatukseen äkillisesti vaihtuvat mielialat. Kuka olisi Maria-tätiä ymmärtänyt paremmin kuin Emilia, joka söi armoleipää Lyttylän pöydässä? Emilia oli vain astetta kurjempi kerjäläinen, vielä vähän riippuvaisempi toisten tahdosta. Eikä ylimielisen Charlottan tilanne ollut sen parempi, neiti ei vain tajunnut sitä vielä.

– Rakas Catharina on toukokuun alussa nainut kauppaneuvos Boströmin. Nyt loppuvat Emilian ja Matildan

taloudelliset huolet, vapaaherratar sanoi rohkaisevasti.
– Boström, jos oikein muistan, on vauras mies.

Emilia ojensi kätensä.

– Kirje.

Vapaaherratar ojensi kirjeen suorastaan pelästyneen näköisenä. Emilia ehti ajatella, että jopa Matilda kiittäisi nyt sisarensa päättäväisyyttä. Silmät kiisivät jo riveillä. Kappalaisenleski kirjoitti ruotsiksi, vaikka aina korosti ranskantaidon tärkeyttä.

”…tyttäreni saavat iloita kuullessaan, että heidän Äitinsä on solminut avioliiton kunnioitetun Herra Kauppaneuvos Adolf Boströmin kanssa…”

Totta siis. Emilia huomasi vapaaherrattaren tavoin miettivänsä, pitikö nyt riemuita vai surra.

”…hän tulee olemaan mitä rakastettavin ja sydämellisin Pappa uusille lapsilleen. Odotamme hartaasti yhteistä tapaamista…”

Emilia ilahtui. Jacob Dalman oli ollut tyttärilleen kannustava kasvattaja, korkeasti oppinut ja moraalisesti ylevä, mutta sydämellisyyttä joutui Prunkkalan kappalaisen pappilan kurkihirren alta turhaan hakemaan. Saisiko herttainen ja aina vähän huolestunut Maman viimein suojakseen ystävällisen miehen?

”…kuitenkin näyttää siltä, että kaivattu kohtaaminen jää tuonnemmaksi, sillä Herra Aviomies tarvitsee vaivoihinsa hoitoa, jota on saatavilla vain parhaissa Kylpylöissä, kuten Pyrmontissa…”

– Sehän on Saksassa!

”…tai Medevissä. Herra Aviomies suuresti pitää Högbrunnen-terveyslähteestä, jonka vesi vaikuttaa suosiollisesti ruumiin toimintoihin…”

– Ruotsissa, Motalan lähellä, vapaaherratar huokasi kaihoisasti. – Mitä ihastuttavin paikka. Siellä tapaa kaikkein ylhäisintä väkeä.

– Maman puhuu terveyskylpylästä enemmän kuin aviomiehestä, Emilia ihmetteli.

”…mielihyväkseni voin kertoa, että kahden suloisen lapseni lisäksi olen saanut uuden tyttären. Kauppaneuvoksen ainoa lapsonen mamselli Beata Boström oleskelee tällä hetkellä Tukholmassa Madame de Laignierin pensionaatissa viimeistelemässä kasvatustaan. Tietenkin tulen rakastamaan häntä kuin omaa tytärtäni. Mamselli Beata menetti äitinsä pikkutyttönä. Kauppaneuvos pitää erityisen tärkeänä Äidin ja Sisarusten merkitystä orporukalle…”

– Sisar. Matildalle ja minulle on ilmaantunut uusi sisar, Emilia kuiskasi typertyneenä. Sisar tuntui äkkiä tärkeämmältä kuin isäpuoli. – Beata. Minkä ikäinen hän lienee?

– Rikas sisar, Charlotta-neiti hymyili myrkyllisesti. – Ehkä Emilian sulhanen muistaa morsiamensa nyt, kun näköpiirissä on varakas pappa?

HILPEÄ EPOOKKIKOMEDIA EMPIREAJAN SUOMESTA

Eletään vuotta 1827, kun Englannista Suomeen saapuu tarmokas kirjanpainaja Larry Winter. Mies aikoo menestyä vanhassa kotimaassaan, mutta siihen tarvitaan rikas puoliso.

Sisarukset Emilia ja Matilda Dalman odottavat Turussa saapuvaksi äitiään ja sisarpuoltaan. Äidin upporikas aviomies on kuollut, ja Maman on luvannut tuoda Turkuun muhkean perinnön lisäksi orvoksi jääneen Beata-rukan. Mutta ennen kuin he ehtivät kaupunkiin, Auran rannat roihahtavat liekkeihin.

Ainoa suunta palaneen Turun raunioista johtaa Helsinkiin. Sinne matkaavat myös Dalmanin mamsellit saattajanaan Larry Winter; odottavathan perillä Larryn uusi painokone ja Emilian häikäisevä sulhanen. Mutta Helsinkiin päästyä kaikki onkin toisin kuin piti. Missä on Matildan haaveilema naisopisto? Ja onko Beatakaan niin suloisen avuton kuin alussa vaikutti?

Ilkeät sisarpuolet on julkaistu alun perin vuonna 2007.

9 789520 490720

www.tammi.fi | 84.2 | ISBN 978-952-04-9072-0